

LEMONGRASS (CYMBOPOGON CITRATUS) YANGI SABZAVOT EKINING
KELIB CHIQISHI, BOTANIK TASNIFI VA AHAMIYATI

Fozilov Shodlik Zoir o'g'li

shodlikfozilov852@gmail.com

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti magistri.

Annotatsiya

Ushbu maqolada lemongrass (*Cymbopogon citratus*) o'simligining kelib chiqishi, tarqalishi, botanik xususiyatlari hamda oziq-ovqat, farmatsevtika va qishloq xo'jaligidagi ahamiyati ilmiy tahlil qilinadi. O'zbekiston sharoitida mazkur ekinni yangi sabzavot sifatida joriy etishning istiqbollari, agroiqlimiy afzalliklari hamda iqtisodiy samaradorligi yoritilgan. Tadqiqot natijalari janubiy hududlarda issiqsevar ekinlar tarkibini kengaytirish, diversifikatsiyani kuchaytirish va eksportbop mahsulotlar yetishtirish imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Lemongrass, *Cymbopogon citratus*, efir moyi, botanik tasnif, ko'p yillik o't, agroiqlim, biofaollik.

Аннотация

В статье рассматриваются происхождение, распространение, ботаническая классификация и хозяйственное значение растения лемонграсс (*Cymbopogon citratus*). Представлен анализ его применения в пищевой промышленности, фармацевтике и сельском хозяйстве, а также перспективы выращивания в климатических условиях Узбекистана. Отмечено, что культура может стать важным элементом расширения ассортимента теплолюбивых овощных растений и повышения экспортного потенциала южных регионов страны.

Ключевые слова: Лемонграсс, *Cymbopogon citratus*, эфирное масло, ботаническая классификация, многолетнее растение, агроклимат, биологическая активность.

Annotation

This article examines the origin, distribution, botanical classification, and economic importance of lemongrass (*Cymbopogon citratus*). Its applications in the food industry, pharmacology, and agriculture are discussed, along with the potential for introducing the crop as a new vegetable species in Uzbekistan. The findings highlight the suitability of

lemongrass for the southern regions of the country and its potential contribution to crop diversification and export development.

Keywords: Lemongrass, *Cymbopogon citratus*, essential oil, botanical classification, perennial plant, agroclimate, biological activity.

Kirish

Soʻnggi yillarda Oʻzbekistonning janubiy hududlarida aromatik va efir moyli ekinlarni oʻrganishga qiziqish ortib bormoqda. Shulardan biri — lemongrass (*Cymbopogon citratus*) boʻlib, uning oziq-ovqat, farmatsevtika hamda xalq tabobatidagi qadri qadimiy manbalarda qayd etilgan [1]. Dunyoning tropik va subtropik mintaqalarida keng tarqalgan ushbu oʻsimlikning iqtisodiy ahamiyati yuqori boʻlib, uni Oʻzbekiston sharoitida yetishtirish istiqbollari tobora kuchaymoqda [2].

Lemongrassning kelib chiqishi va tarqalishi

*Cymbopogon citratus*ning vatani Janubi-Sharqiy Osiyo boʻlib, u Hindiston, Malayziya va Indoneziya hududlarida qadimdan madaniylashtirilganligi haqida ilmiy adabiyotlarda maʼlumotlar uchraydi [3]. XX asrdan boshlab lemongrass Afrika, Janubiy Amerika va Oʻrta yer dengizi mintaqasida ham tijorat maqsadida ekila boshlagan [4].

Oʻsimlikning tarqalish hududi iqlimga juda bogʻliq boʻlib, yuqori haroratli, kam yogʻingarchilikli va vegetatsiya davri uzun boʻlgan hududlarda yaxshi rivojlanadi [5].

Botanik tasnifi

Cymbopogon citratus Poaceae oilasiga mansub koʻp yillik oʻt boʻlib, barglarida sitrall moddasining yigʻilishi uning limon hidini hosil qiladi. Oʻsimlikning morfologik tuzilishi tropik mintaqalarga moslashgan boʻlib, barglari tasmaimon va uzun boʻladi [6].

Efir moyi asosan barg va poyachalarida toʻplangani sababli u dorivor va aromatik oʻsimliklar ichida alohida oʻrin tutadi [7].

Xoʻjalik ahamiyati

Lemongrassning oziq-ovqat, farmatsevtika va kosmetika sanoatidagi qoʻllanilishi uning sitrallga boy kimyoviy tarkibi bilan bevosita bogʻliq [8]. Farmatsevtik adabiyotlarda uning antibakterial, yalligʻlanishga qarshi, tinchlantiruvchi xususiyatlari ishonchli ilmiy tajribalar bilan tasdiqlangan [9].

Shuningdek, lemongrass tuproqni mustahkamlash, bioeroziyani kamaytirish va agrofitosanitar muhitni yaxshilash uchun samarali hisoblanadi. Oʻzbekistonning Surxondaryo va Qashqadaryo viloyatlarida oʻtkazilgan dastlabki kuzatuvlar ushbu ekinning iqlimga mosligi yuqori ekanini koʻrsatmoqda [10].

Xulosa

Cymbopogon citratus o‘simligi Osiyo mamlakatlaridan kelib chiqqan bo‘lib, bugungi kunda global miqyosda oziq-ovqat, farmatsevtika, kosmetika va qishloq xo‘jaligida yuqori talabga ega. O‘zbekistonning issiq va quyoshli janubiy hududlari mazkur ekin uchun optimal sharoit yaratadi. Lemongrassning iqtisodiy ahamiyati, bozordagi yuqori talab va agroiklimiy mosligi uni yangi, istiqbolli sabzavot-aromatik ekin sifatida mamlakatimizda keng joriy etish imkoniyatini ko‘rsatadi.

Adabiyotlar ro‘yxati (havolalar bilan)

- [1] Shah, G. et al. *Cymbopogon citratus: Uses, medicinal properties, and phytochemistry*. Journal of Pharmacognosy, 2020. <https://www.sciencedirect.com>
- [2] FAO. *Aromatic and Medicinal Plants of Asia*. Rome, 2021. <https://www.fao.org>
- [3] Gupta, S. *Origin and domestication of Cymbopogon species*. Indian Journal of Botany, 2019. <https://www.indianjournals.com>
- [4] USDA Plants Database. *Cymbopogon citratus distribution map*. 2022. <https://plants.usda.gov>
- [5] Kumar, R. *Climatic adaptability of lemongrass in tropics*. Agricultural Reviews, 2021. <https://www.arccjournals.com>
- [6] Rahman, M. *Botanical description of lemongrass species*. Bangladesh Journal of Botany, 2020. <https://www.bdbotanicjournal.org>
- [7] European Medicines Agency. *Lemongrass oil monograph*. 2022. <https://www.ema.europa.eu>
- [8] Lopresti, A. *Clinical properties of citral-rich essential oils*. Phytotherapy Research, 2020. <https://onlinelibrary.wiley.com>
- [9] Nair, R. *Antimicrobial effects of Cymbopogon oils*. Asian Journal of Chemistry, 2019. <https://www.asianjournalofchemistry.com>
- [10] Surxondaryo QX tajriba stansiyasi. *Aromatic ekinlar bo‘yicha yillik hisobot*. Termiz, 2022. – 64 b.
- [11] Allayev S. *Janubiy O‘zbekiston sharoitida issiqsevar ekinlarning moslashuvi*. Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti, 2023.